

Veľkolepá poľovnícka storočnica

V hornom Liptove, pod majestátnym Kriváňom, učupená medzi lesmi a horami so všetkými odtieňmi zelenej, v krásnom kraji, kde vzduch ešte stále vonia ihličím, leží naša rázovitá dedinka Važec. Jej chotár sa tiahne na svahy Vysokých i Nízkyh Tatier. Svieže lúky s pestrofarebným kobercom kvetín striedajú lesy ukrývajúce žblnkotavé potôčiky i tmavé zákutia. Tu sú doma važeckí poľovníci. Už sto rokov.

Podľa záznamu kronikára bol v roku 1923 založený vo Važci Spolok važeckých lovcov Diana. Jeho zakladateľom a prvým predsedom bol notár Eugen Ruman. Spolok mal desať členov. V prenájme mali revír s rozlohou 5500 hektárov. Počet členov v nasledujúcich rokoch narastal. Spoločné hony sa uskutočňovali výlučne v nedeľu a vo sviatky. Po druhej svetovej vojne poľovníctvo takpovediac zľudovelo. Vytvorenie hospodárskej základne dovolilo pracujúcim venovať sa aj tomuto - nie práve lacnému koníčku.

V roku 1947 sa názov spolku zmenil na Poľovnícka spoločnosť vo Važci. Predsedom bol Ján Chovan. V tomto období mal spolok 23 členov. V roku 1962 bol podľa novej legislatívy spolok premenovaný na Poľovnícke združenie Kriváň. V nasledujúcich rokoch zastávali funkciu predsedu Matej Lištiak, Michal Kapasný, Milan Lištiak a Daniel Šeďo. V roku 1966 si poľovníci vybudovali chatu na Slamenej.

Prelomové obdobie existencie Poľovníckeho združenia Kriváň nastalo v roku 1993. Zástupcovia poľovníkov uskutočnili množstvo rokovaní s vlastníkmi pozemkov, ktoré neboli jednoduché. V tomto období sa tiež rozhodlo o existencii združenia. Vďaka patrí Michalovi Kapasnému, Zoltánovi Strcuľovi, Danielovi Šeďovi st. a ďalším členom, ktorí pevne stáli na strane zachovania poľovníckeho združenia. V roku 1994 boli uzavreté zmluvy o prenájme výkonu práva poľovníctva s Poľnohospodárskym družstvom Važec a urbárskymi spoločenstvami vo Važci a Východnej.

V roku 2019 poľovníci odkúpili od obce budovu starej hasičskej zbrojnice, kde vybudovali nový poľovnícky dom. Súčasným predsedom je Zdenko Profant, poľovnícke združenie má 39 členov a obhospodaruje revír s rozlohou 6283 hektárov.

Važeckí poľovníci majú na svojom konte množstvo trofejí, ktoré sú úcty-

hodné a patria aj medzi rekordy. V rámci Liptova je to napríklad diviacia trofej Milana Grusku z roku 1970, srnčia trofej Branislava Michalička z roku 2004, či jelenia trofej Daniela Šeďa z roku 2017.

VEĽKOLEPÉ OSLAVY

Storočnica Poľovníckeho združenia Kriváň (PZ) prilákala 5. augusta do Važca mnoho významných hostí. Za gratulovať prišli: prezident Slovenskej poľovníckej komory (SPK) a Slovenského poľovníckeho zväzu (SPZ) Tibor Lebecký, člen prezídia SPK a SPK Rudolf Huliak, predseda OPK a OKO SPZ Liptovský Mikuláš Tibor Kabzan, riaditeľ Lesy SR – organizačná zložka OZ Tatry Ján Vrbenský, primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč, primátor mesta Liptovský Hrádok Branislav Tréger. Svojou prítomnosťou poľovníkov podporili stovky Važčanov aj „cezpoľných“ hostí.

Starším členom združenia (zľava) Milanovi Ilavskému, Milanovi Bartkovi, Milanovi Šingliarovi a Františkovi Hybelovi odovzdal predseda PZ Zdenko Profant pamätné listy.

Oslavy začali slávnostným otvorením nového poľovníckeho domu, ktorý poľovníci vybudovali na mieste bývalej starej hasičskej zbrojnice na Námestí slobody za významnej pomoci Alexeja Beljajeva. Z námestia prešiel sprievod poľovníkov do areálu základnej školy, kde pokračoval hlavný program osláv. V úvode zazneli príhovory hostí, starostu obce Milana Lištiaka a predsedu PZ Kriváň Zdenka Profanta. Tibor Lebocký odovzdal poľovníkom k výročiu vyznamenanie vo forme medaily prezidenta SPZ. Pietnou spomienkou a minútou ticha si uctili pamiatku zosnulých členov PZ Kriváň.

V príhovore starostu obce Milana Lištiaka zaznelo poďakovanie, úcta a pochvala za dlhodobú spoluprácu: „Po prvej svetovej vojne vznikali vo Važci rôzne spolky a združenia. Pred sto rokmi sa aj poľovníci stali vážnou súčasťou našej obce a jej života. Starali sa o prírodu a zveľaďovali svoj revír,

a tým prispievali k celkovému zlepšovaniu tunajšieho prostredia. Nejednen starosta sa mohol s dôverou obrátiť na poľovníkov, ktorí ani inú pomoc pre obec nikdy neodmietli. Je mi veľkou cťou, že práve mne pripadla táto príležitosť - poďakovať sa za mojich predchodcov, ale aj za nás všetkých – občanov, našim poľovníkom. Za ich neúnavnú prácu v prospech nás všetkých. Pretože v poľovníctve by sme nemali vidieť len samotný lov. Milí poľovníci, ďakujem vám za nespočetné hodiny, ktoré ste venovali ochrane našej prírody a starostlivosti o ňu. Že jej plným priehŕstím vraciate to, čo nám ľudom na ošoh príroda dáva. Že ste to práve vy, ktorí pomáhate udržiavať rovnováhu, ktorá je základom každého zdravého ekosystému. Ďakujem vám za nespočetné hodiny pomoci našim poľnohospodárom, či urbárikom. A ďakujem za vašu ochotu vždy priložiť ruku k dielu aj pri akýchkoľvek obecných poduja-

tiach. Úprimne vám prajem, nech družnosť, úcta a porozumenie vládne vo vašom kolektíve ešte mnoho rokov.“

Poľovníctvo je fenomén, ktorý prešiel dlhým a zložitým vývojom a pretrval storočia. Od nevyhnutnosti obživy, až po dnešnú dobu, keď je to vlastne už životný štýl. Poľovníci majú svoje zvyky, etiku i etiketu, terminológiu i skvelú kuchyňu. A mnohé z týchto atribútov predstavili aj divákovi osláv. V programe nechýbali ukážky vábe-

nia zveri, pasovania lovca, poľovnícke fanfáry a signály, ani súťaž vo varení guláša. V telocvični školy bola inštalovaná pôsobivá výstava trofejí, ale aj fotografií a materiálov z histórie združenia a výnimočná celoživotná zbierka zhodov poľovníka Milana Bartka. Umeleckú stránku programu dotvárali

domáci folklóristi z FZ Stráne a Chlopi z Heľpy. Pre deti i dospelých boli pripravené aj sprievodné aktivity, stánky so suvenírmi a občerstvením a bohatá tombola. Zlatým klincom poľovníckych osláv bolo vystúpenie populárnej skupiny Kollárovci, s ktorými si na záver poľovníci aj zaspievali.

(mm)

Folklórne jubileum oslávili na javisku

Na tretiu adventnú nedeľu (17. decembra) oslávilo folklórne združenie Stráne 15 rokov svojho pôsobenia. Oslavy sa niesli vo folklórnom duchu a našim oslávencom prišli zablahoželať viacerí hostia. Z jednotlivých vystúpení vzniklo pôsobivé pásmo.

V rámci slávnostného vianočného programu predstavili aj svoje nové CD s názvom Pod našim Kriváňom. Krstným otcom sa stal primáš LH Bystrianka Vladimír Cisár a oslávencom venoval krásne blahoželanie. Osláviť a zablahoželať prišli susedia zo Šuňavy, ktorí nás potešili skvelým divadelno-tanečným vystúpením, deti z DFS Cindruška a FS

Majerán pod vedením Elenky Jurenovej, ktorá so Stránami dlhšie spolupracuje a ženská spevácka skupina Trnki z Banskej Bystrice, ktorú doprevádzala Ľudová hudba Pokošovci. Ich nádherný viachlasný spev rozozvučal celú sálu a preniesol nás na Horehronie, odkiaľ tieto speváčky pochádzajú.

Stráne potešili programom Priadky, važeckými koledami a zavinšovali aj najmenšie detičky. Na záver všetci účinkujúci zaspievali spoločnú koledu a za zvuku pastierskeho rohu sa s divákmi rozlúčili.

Folklórne združenie Stráne bolo založené v roku 2008 partiou už skú-

sených folkloristov, ktorí chceli svoje skúsenosti odovzdávať ďalej mladšej generácii a zachovať tak ráz važeckého folklóru.

Prvotnou myšlienkou bolo predviesť Važec v čo najautentickejšej podobe. Hneď v začiatkoch sa podarilo priviesť do partie mladých ľudí, ktorí už pôsobili v detskom súbore, a tak sa vytvoril základ pre nové tance a choreografie. Časom aj oni dospeli a priviedli nových členov, ktorých učia láske k folklóru. Veď aj vďaka nemu vznikli a vznikajú nové priateľstvá, čo z nich robí skvelý kolektív, ktorý dáva do svojich vystúpení všetko.

FZ Stráne a ich koledy boli súčasťou verejnej nahrávky rozhlasového štúdia RTVS v Banskej Bystrici. Vianočný koncert sa konal 8. decembra v evanjelickom kostole na Lazovnej ulici v B. Bystrici pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky v rámci cyklu Hrajteže mi, hrajte – Prišli sme k vám na koledu. Pásmo odvysielala Rádio Regina stred 24. decembra o 17.00 hod.

Spočiatku fungovalo združenie ako spevácke zoskupenie, no časom sa im podarilo zaujať divákov aj dynamickými tanečnými vystúpeniami. Medzi prvými podujatiami boli oslavy v Martine, 50. výročie založenia Poľnohospodárskeho družstva vo Važci, vystúpenie v neďalekom Poľsku, či Folklórne slávnosti pod Kráľovou hoľou v Liptovskej Tepličke, ktorým ostali verní až doteraz. Taktiež sú od svojho začiatku stálou súčasťou pri každoročnej oslave Vítania jari vo Važci spojenou s tradičným chorovodom Omilienci. Je dôležité podotknúť, že FZ Stráne sú pokračovateľmi Folklórnej skupiny Važec, ktorá svoju činnosť už pred rokmi ukončila.

Do povedomia širokej verejnosti sa postupom času dostávali hlavne vďaka folklórnym akciám, slávnostiam či súťažiam. V roku 2011 sa zúčastnili prvej súťaže, a to regionálnej prehliadky v Liptovských Sliachoch s tanečným programom „Važecká veselica“. Do postupového zlatého pásma sa dostali aj speváci, či už ako sólisti, duá alebo instrumentalisti. Majú za sebou množstvo čepčení na svadbách, menších vystúpení v tatranských hoteloch a sú pravidelnými vystupujúcimi v skanzene v Pribylíne. Najväčšími úspechmi boli vystúpenia na slávnostiach v Heľpe, vo Východnej, či účasť v televíznej show Zem spieva, kde sa v roku 2018 dostali do semifinále – medzi najlepšiu dvadsiatku folkloristov.

Činnosť FZ Stráne však nie je len o vystúpeniach. Je to aj o skúškach, tréningoch a o študovaní archívneho materiálu. Za 15 rokov sa im podarilo dostať k množstvu starých nahrávok či videí, ktoré im pomáhajú v tvorení programu. Snažia sa ukázať Važec v autentickej podobe, ktorá by v divákovi vyvolala pocit, že sa nachádza na važeckých lúkach, na salaši, či medzi malebnými dreveničkami pod Tatrami.

Myšlienka, ktorá stála pri zrode ich prvého CD, bola priniesť tento pocit ľuďom aj mimo javiska, k nim domov. Repertoár je široký, cez trávnicie, ovčiarske, regrútske či svadobné piesne. O hudobný sprievod sa postarala Ludová hudba Bystrianka, ktorá sprevádza FZ Stráne už od začiatku a ďalší hudobníci, ktorí sú taktiež dlhoročnou súčasťou združenia.

(zu)

Foto: archív FZ Stráne

V rámci zachovávanía a udržiavania tradícií chlapi zo Stráni každoročne v jeseni (t.r. 21. 10.) prechádzajú dedinou s regrútskymi piesňami v sprievode starostu obce.

Karpaty oslávili štvrtstoročie

Členky kultúrnej komisie Katarína Lehotská (vľavo) a Darina Bartková (vpravo) so súrodencami Kapasnými po premiére jubilejného programu.

Folklorný súbor Karpaty oslávil v novembri v Dome kultúry Ružinov 25 rokov svojej činnosti. Slávnostná premiéra veľkolepého programu bola 18. 11., predpremiéra o deň skôr. Vypredané hľadisko bolo dôkazom, že umelecká prezentácia súboru Karpaty je medzi divákmi mimoriadne obľúbená a vysoko hodnotená.

Súbor Karpaty založili a vedú naši rodáci - umelecký vedúci a choreograf Miroslav Kapasný a umelecká vedúca spevackej skupiny Eleonóra Vančíková Kapasná.

Slávnostnej premiéry sa zúčastnili aj zástupcovia obce, aby súrodencom Kapasným pri tejto príležitosti odovzdali ďakovné listy za ich významný prínos na udržiavaní a rozvíjaní hodnôt

slovenskej ľudovej kultúry a zvlášť na prezentácii autentického folkloru našej obce.

„Ďakujeme súrodencom Kapasným, že z lásky k folkóru, ktorú im vstúpil ich otec Michal Kapasný, vyrástol súbor Karpaty, ktorý udržiava a rozvíja važecký folklór, zvyky a tradície a prezentuje Važec doma i v zahraničí. Vážime si ich nezištnú prácu, ale aj prácu všetkých členov súboru a k výročiu srdečne blahozeláme,“ dodal starosta obce Milan Lištiak.

Repríza výročného programu bola 15. decembra a o deň neskôr Karpaty s úspechom odprezentovali aj tradičné koncoročné obľúbené predstavenie Važecké Vianoce.

(red)

Cintorín opeknel

Od júna tohto roku je novým zamestnancom obecného podniku Peter Ilavský, ktorý bol prijatý ako správca cintorína. Náplňou jeho práce je vykonávať celkovú údržbu domu smútku a jeho okolia, ako aj údržbu areálu samotného cintorína.

V letných a jesenných mesiacoch s pomocou zamestnancov VPP opravili schodište, brány, oplotenie, odstránili náletové drevinu a korene starých stromov, vyčistili a upravili trávnaté plochy, zlikvidovali a upravili opustené staré hroby a vytvorili priestor pre staré náhrobné kamene. S postupnou výmenou drevených výplní oplotenia budú pokračovať aj na jar a na niektorých miestach budú nutné aj opravy kameného muriva. Poslanci schválili aj nový prevádzkový poriadok cintorína.

Správy z obce

- Obecný podnik Važec dosiahol za rok 2022 zisk v hodnote 8200 eur. Obecní poslanci schválili ekonomický rozbor obecného podniku a preúčtovanie tejto sumy na nerozdeľný zisk z minulých rokov.
- V súlade so všeobecne záväzným nariadením o poskytovaní stravovania starobným a invalidným dôchodcom, ktoré bolo schválené v septembri tohto roku, môžu dôchodcovia požiadať obec o príspevok na stravu poskytovanú v jedálni základnej školy. Nárok na príspevok majú dôchodcovia s trvalým pobytom v obci Važec. Bližšie informácie záujemcovia získajú na obecnom úrade (sociálny úsek), alebo telefonicky na čísle 0905 713 117.
- Od októbra funguje Rada školy v novom zložení: predsedníčka Gabriela Turanová (zástupca zriaďovateľa), podpredsedníčka Elena Jelenová (zástupca zriaďovateľa), pedagogickí zamestnanci: Katarína Juriková (ZŠ), Laura Ilavská (MŠ), ostatní zamestnanci: Jana Feriancová, rodičia: Stanislav Ferianec (ZŠ), Ján Jurčo (ZŠ), Lucia Zubajová (ZŠ), Veronika Majerová (MŠ), zástupcovia zriaďovateľa: Tibor Chovan, Richard Zubaj.
- Po uplynutí päťročného funkčného obdobia hlavného kontrolóra bolo vyhlásené nové výberové konanie na obsadenie tejto funkcie. Prihlášky poslali dvaja kandidáti, z ktorých

obecné zastupiteľstvo volilo víťaza. Pozíciu obhájil doterajší kontrolór Ľudovít Budzák.

- Obec sa plánuje zapojiť do výzvy na rozšírenie kapacity materskej školy. Podľa nových pravidiel má mať naša škôlka kapacitu minimálne o 33 miest vyššiu. Náklady na potrebné úkony majú byť v plnej výške hrazené zo strany štátu. K realizácii zámeru by malo dôjsť v prvom polroku budúceho roka. V tejto súvislosti obec počíta aj s navýšením kapacity jedálne, na ktorej sa bude musieť aj finančne podieľať. Výška investícií zatiaľ nie je známa.
- Financie zo štátu by obec mohla získať aj na rekonštrukciu základnej školy. Pripravovaný projekt zahŕňa zateplenie budovy, výmenu okien, ktoré ešte neboli vymenené, zmenu systému vykurovania i rekonštrukciu strechy.
- Obec vyhlásila výberové konanie na obsadenie miesta riaditeľa/riaditeľky základnej školy. Doterajšia riaditeľka Janette Šándorová z funkcie odstúpila zo zdravotných dôvodov. Vedením školy je dočasne poverená Miroslava Juhásová. Termín na prihlásenie do výberového konania je 21. december (vrátane, do 15.00 hod.).
- Rozpočet na rok 2024 poslanci schválili s očakávanými príjmami vo výške 2 216 507 eur a výdavkami 2 213 651 eur.

Čerpáme z rezervného fondu

V júni poslanci obecného zastupiteľstva schválili záverečný účet obce za rok 2022. Hospodárenie obce sa riadilo rozpočtom, ktorý bol schválený ako vyrovnaný a v roku 2022 upravovaný 15-krát. Konečným výsledkom bol prebytok vo výške necelých 58-tisíc, ktorý presunuli do rezervného fondu obce. Ku koncu roku 2022 bolo na účte rezervného fondu takmer 220-tisíc eur. Po schválení záverečného účtu sa táto suma navýšila o spomínaný prebytok. Z rezervného fondu odsúhlasili použitie 12 200 eur na vybudovanie autobusovej zastávky, maximálne 53 488 eur na odkúpenie pozemkov pod bývalou Birutovou chatou, ďalších 50-tisíc eur na vypracovanie projektovej dokumentácie na rekonštrukciu a modernizáciu školy, 30-tisíc eur na výstavbu chodníka Pod Vilingom, 62 610 eur na preložku elektrického kábla pod budovou bývalej materskej školy, 10-tisíc eur na výstavbu dažďovej kanalizácie (pri požiarnej zbrojnici) a 7000 eur na vypracovanie štúdie na výstavbu zariadenia pre seniorov. **(red)**

Dane a poplatky budú vyššie

Zvyšovaniu daní a poplatkov sa v budúcom roku nevyhne ani naša obec. „V tejto situácii nie sme sami. Mestá a obce sú nútené zvyšovať dane a poplatky, aby aj takýmto spôsobom vykryli nedostatok financií. Bohužiaľ, štát nás dostal do tejto situácie, len na podielových daniach prideme zhruba o 100-tisíc eur, menej dostaneme aj na financovanie školstva. Ak má obec fungovať a plniť základné funkcie, bez zvýšenia daní a poplatkov by to nebolo možné, mali by sme deficit rozpočtu vo výške viac ako 130-tisíc eur. Je tiež pravda, že dane neboli v našej obci zvyšované od roku 2015. Preto sme pristúpili k zvýšeniu daní o 20 percent,“ uviedol starosta obce Milan Lištiak.

Od budúceho roku bude zvýšený aj poplatok za komunálny odpad. „Tento druh poplatku je ovplyvňiteľný sprá-

vaním každého obyvateľa. Čím viac by sme odpad triedili, tým menej peňazí by nás to stálo, pretože výška poplatku sa určuje podľa miery vytriedenia odpadu. Neustále apelujeme na obyvateľov, aby si túto skutočnosť uvedomili, avšak efekt je minimálny,“ dodal M. Lištiak.

V roku 2022 mala obec príjem z poplatkov za TKO vo výške necelých 42-tisíc eur. Náklady však boli vyše 110-tisíc eur. Cena za zneškodnenie jednej tony komunálneho odpadu na skládke je 72 eur. Zákonný poplatok za tonu odpadu je určený štátom a jeho výška závisí od percentuálnej miery vytriedenia za predchádzajúci rok. V našom prípade bola miera vytriedenia vo výške 23,65 %. Poplatok pre túto hladinu triedenia je 27 € za tonu. Celkové náklady na jednu tonu odpadu sú v našej obci 99 eur.

Množstvo odpadu vyprodukovaného za mesiac v našej obci je 46 až 58 ton.

Od roku 2021 bol v našej obci poplatok za TKO vo výške 20 eur na osobu za rok (právnické osoby 3 eurá za 110 litrovú nádobu). Poslanci obecného zastupiteľstva sa po prehodnotení situácie zhodli na zvýšení poplatku za TKO na sumu 30 eur na osobu za rok pre fyzické osoby a 4 eurá za jednu 110 litrovú nádobu pre právnické osoby (obchody, prevádzky).

Ak by sme zvýšili mieru vytriedenia komunálneho odpadu napríklad na viac ako 30 %, poplatok za tonu by bol nižší o 5 eur. Pri odpade vytriedenom na viac ako 40 % je poplatok 18 eur, nad 50 % je 15 eur a nad 60 % je poplatok 11 eur. A tiež naopak, ak budeme triediť ešte menej, poplatok sa bude zvyšovať – napríklad vytriedenie pod 20 % znamená poplatok 30 eur za tonu a vytriedenie pod 10 % je poplatok 33 eur. **(red)**

Poľnohospodári sa stretli pod Tatrami

Koncom júna sa na Biofarme Kriváň vo Važci zišlo vyše 200 poľnohospodárov na druhom ročníku podujatia Ekologický deň poľa. Stretnutie organizovala firma ORGANIX a je určené na výmenu skúseností a informácií medzi ekologickými farmármi.

Spoločnosť ORGANIX spolu s 15-timi renomovanými osivárskymi spoločnosťami založili na Biofarme Kriváň 70 pokusných políčk pozostávajúcich z ozimných a jarných obilnín a krmovín pestovaných v ekologickom režime. Cieľom tohto náročného pokusu bolo demonštrovanie dôležitosti správneho výberu osiva v ekologických podmienkach a často podceňovaného významu ošetrovania osiva.

Na demonštračnej parcele bolo vysiatych vyše 50 odrôd obilnín, pričom náročnejšie podmienky v nadmorskej výške 800 m.n.m. dobre preverili ich efektívnosť v takýchto podmienkach. Okrem obilnín vysiali aj desať lúčnych a pasterých zmesí.

Súčasťou akcie boli odborné prednášky a ukážky poľnohospodárskej techniky. Stroje predstavovali firmy Hriadel a Horsch. Priamo na políčkach predvádzali kosenie, obrátenie, zhrnutie a zlisovanie do balíka, ukážky čistacej techniky obilia, či vápnenie trvalo trávnych porastov. Pre účastníkov bolo okrem odborných podnetov pripravené

aj občerstvenie a priestor na diskutovanie a výmenu skúseností.

Podujatie zhodnotil majiteľ Biofarmy Kriváň Zdenko Profant ako vydarené: „Keďže to bol druhý ročník, odstránili sme nedostatky z minulého roku a úroveň posunuli vyššie, čo môžeme konštatovať aj na základe hojnej účasti a zvedavosti návštevníkov.“ (red)

Bilancia matičíarov

Miestny odbor Matice slovenskej (MO MS) pôsobí v našej obci už viac ako 30 rokov. Patrí medzi miestne odbory, ktoré sú aktívne počas celého roka. Inak tomu nebolo ani v roku 2023. Členovia MO si každoročne pripomínajú významné výročia osobností našej obce, či spolupracujú v kultúrno-spoločenskom dianí obce Važec. Už celé desaťročia sa členovia výboru MO MS starajú o hroby osobností našej obce. V priebehu celého roka upravujú, udržiavajú hroby na miestnom cintoríne. Pri väčších a náročnejších prácach je im nápomocná aj obec Važec. Významné výročia si matičíari pripomenuli v roku 2023. Niektoré prostredníctvom rozhlasových relácií, iné formou stretnutí.

V miestnom rozhlase sme si pripomenuli oslobodenie našej obce, ukončenie 2. svetovej vojny, príchod a význam Cyrila a Metoda na naše územie. Medzi najvýznamnejšie udalosti tohto roku patrili 100. výročie príchodu akademického maliara Jana Hálu do našej obce, či 40. výročie úmrtia ľudového básnika Jána Ilavského-Podkrivánskeho. V spolupráci s evanjelickou cirkvou

sme si pripomenuli v evanjelickom kostole vyhorenie Važca a výročie narodenia Martina Luthera. V kultúrnej oblasti MO dlhé roky spolupracuje pri vítaní jari vo Važci (otváranie studničiek), pri MKS sme si pripomenuli 1. výročie sadenia lipy a výročie Ústavy SR. Členovia výboru MO MS sa zúčastnili aj na podujatiach Matice slovenskej, pri 160. výročí znovu oživenia Matice slovenskej v Martine, na 7. ročníku divadelného festivalu Ivana Stodolu v Liptovskom Mikuláši. V závere roka sa všetci matičíari stretávajú na tradičnom posedení „Vianočné medovníčky“, na ktorom bilancujú rok, členovia výboru ich pohostia chutnou kapustnicou, či domácimi koláčikmi. Aj v roku 2024 nás čaká množstvo významných výročí, na ktoré sa aktívne MO MS pripravuje.

Ďakujeme za pomoc a podporu našej práce obci Važec, Urbáru - pozemkovému spoločenstvu Važec, všetkým občanom za pomoc a spoluprácu pri našej činnosti. Do roku 2024 prajeme všetkým občanom pevné zdravie, šťastie, prežitie ďalšieho roka v láske a radosť.

MO MS Važec

Zberný dvor pred dokončením

V týchto dňoch finišujú záverečné práce hlavne administratívneho charakteru smerujúce ku kolaudácii zberného dvora v našej obci. V areáli pri hasičskej zbrojnici bude k dispozícii infraštruktúra na zlepšenie nakladania s odpadmi.

Nenávratný finančný príspevok obec získala na základe žiadosti z októbra 2022. Rozpočet projektu bol vo výške 317-tisíc eur. Spoluúčasť obce vo

výške 5 % predstavuje necelých 16-tisíc eur, zvyšok financuje ministerstvo životného prostredia. Projekt sa začal realizovať v júli tohto roku.

Podľa rozpočtu bolo vyše 230-tisíc eur určených na stavebné práce, vyše 72-tisíc eur na nákup traktora a zvyšných takmer 13-tisíc eur na tri kontajnery (stavebný odpad, bio odpad, veľkoobjemový odpad) a kamerový systém.

(red)

Lampiónový sprievod

Koncom októbra (28.10.) sa z iniciatívy Rodičovského združenia uskutočnil lampiónový sprievod. Počasie prialo, účasť detí i rodičov bola naozaj hojná. Stačilo rozsvietiť lampióny a vyraziť. Sprievod prešiel od základnej školy až na obecný úrad, kde si všetci účastníci mohli zamaškrtiť, zohriať sa pri teplom čajíku a zabaviť pri krásnej rozprávke.

Kvalita zimnej údržby závisí od spolupráce občanov

Bohatá snehová nádielka teší deti a lyžiarov, ale motoristom obvykle radosť nerobí. Aj v našej obci býva v zime kameňom úrazu údržba ciest. Pre obec ju zabezpečuje Urbár – pozemkové spoločenstvo Važec. Kvalitu údržby však negatívne ovplyvňujú najmä autá parkujúce na miestnych komunikáciách. Predseda urbáru Daniel Šedo upozornil aj na ďalšie špecifiká sezónnej údržby: „Naši zamestnanci sa snažia vykonávať túto prácu ako najlepšie vedia. V kalamitných situáciách sa však nedá technicky zvládnuť, aby boli všetky ulice hneď ráno odhrnuté. V takýchto prípadoch musí byť aj zo strany občanov nejaká tolerancia a aj občania by mali byť v takýchto situáciách nápomocní. Prioritne sa pluhujú hlavné trasy a potom vedľajšie ulice.“

Predseda urbáru tiež zdôraznil, že kým v minuloročnej zimnej sezóne mnohé obce vyhlasovali kalamitnú situáciu a mali problém s prejazdnosťou ciest, naša obec mala všetky hlavné ťahy prejazdne.

Podľa šoférov vykonávajúcich zimnú údržbu je parkovanie áut mimo cestu (aspoň v čase intenzívneho sneženia) najjednoduchšou možnosťou, ako pomôcť k vyššej kvalite zimnej údržby. Nájdu sa však aj občania, ktorí výzvy ignorujú. Sporadicky sa pri pluhovaní vyskytnú situácie, že traktor okolo zaparkovaného auta z bezpečnostného hľadiska neprejde a malé úseky zostanú neupravené.

Starosta obce Milan Lištiak pripomenul, že problémy so zimnou údržbou sú „začarovaným kruhom“: „Napriek tomu, že v obecnom rozhlase pravidelne vyzývame občanov, aby nevhodným parkovaním nebránili pluhovaniu, výsledky stále nie sú dostatočné. Pluhovanie pomedzi zaparkované autá je náročné, šoféri musia dbať aj na bezpečnosť, aby odstavené autá nepoškodili, a samozrejme, kvalita odhrňania snehu v takýchto prípadoch nemôže byť sto-percentná. Traktor sa potom musí na niektoré úseky opakovanne vrátiť. Iní občania sa potom sťažujú na nedostatočné alebo neskoré pluhovanie.“

V snahe zabezpečiť čo najefektívnejšiu údržbu ciest v zimných mesiacoch pristúpi obec v tejto sezóne k prísnejšiemu režimu. „Problematiku parkovania na miestnych komunikáciách upravuje zákon o cestnej premávke, ktorý stanovuje povinnosť šoféra pri odstavení auta na ceste ponechať voľný jazdný pruh v šírke tri metre pre každý smer jazdy. Samozrejme, že nechceme hneď pokutovať všetkých ľudí. Ale iné je rešpektovať nejakú mimoriadnu udalosť, či turistov, alebo občanov, ktorí skrátka ignorujú aj opakované výzvy. Na takýchto porušovateľov sa chceme zamerať v prvom rade. Naša snaha o riešenie situácie bez sankcií bola doteraz márna, a preto musíme pristúpiť k nepríjemnejšiemu riešeniu zákonným spôsobom. Zamestnanec obce bude dokumentovať takéto prípady a postupovať ich polícii. Držiteľovi motorového vozidla môže byť v rámci objektívnej zodpovednosti udelená pokuta do 198 eur,“ dodal starosta.

(mm)

❖ ❖ ❖ KRÁTKO ZO ŠKÔLKY ❖ ❖ ❖

Deťom v škôlke okrem rozmanitých aktivít, ktoré pripravujú pani učiteľky, spríjemňujú čas aj rôzne návštevy. Zavítal k nim napríklad sokoliar so svojimi operenými priateľmi – sova, jastrab, orol. Deťom porozprával, kde tieto vtáky bývajú, čím sa živí a ako lovia svoju korisť. Deti mohli vtáky aj pohladkať a rozlišovať, aké majú perie. Pracovníci NAPANT-u chodia do škôlky pravidelne diskutovať s deťmi na rôzne témy o prírode. Tentokrát si rozprávali o strome a jeho tajomstvách. Pracovníci Liptovského kultúrneho strediska (LKS) deťom v rámci remeselných dielničiek predstavili výrobky z kože. Deti si potom samé vyrobili náhrdelník z kože a pomocou razníc na ňom vytvorili reliéf. Ďalšia návšteva z LKS bola zameraná na hudobné nástroje z minulosti – bubon, píšťalky, husle, gajdy,

drumbľa. Deti sa na hudobných dielničkách dozvedeli veľa nového. Veľký úspech mal hudobno-zábavný interaktívny program nielen o jeseni plný piesní a zaujímavostí, a deti sa vždy tešia aj na tetu s legom, pri ktorom si rozvíjajú zručnosť a priestorovú orientáciu. Jedného dňa sa dokonca škôlkari ocitli pod špeciálnou vesmírnou kupolou, kde prostredníctvom rozprávky poznávali planéty a slnečnú sústavu.

Na rôzne príležitosti deti v škôlke nacvičujú predstavenia plné básní, piesní, či tančiek. Svoje talenty a snahu predviedli pri príležitosti mesiaca úcty k starším. Do škôlky pozvali starých rodičov, ktorých potešili programom aj vlastnoručne vyrobenými darčekom. Predškoláci získali „angažmán“ aj na októbrovom stretnutí dôchodcov v kinosále obecného úradu. **(red)**

Krátko zo školy

BIELA PASTELKA

Každoročne sa v škole zapájame do verejnej zbierky Biela pastelka na podporu ľudí so zrakovým postihnutím. Jej výnos slúži na dofinancovanie aktivít, ktoré nevidiacim a slabozrakým ľuďom pomáhajú začleniť sa do bežného života (poradenstvo, kurzy, čítanie Braillovho písma...). Vďaka rodičom, žiakom a zamestnancom školy sa podarilo vyzbierať 157,75 eur. V rámci Žilinského kraja sa podarilo vyzbierať celkovo 25 344,75 eur.

DO ŠKOLY NA BICYKLI

Ďalšiu tradičnú aktivitu sme tentokrát organizovali 25. – 29. septembra. Zmyslom akcie je rozhybať deti pri ceste do školy a zo školy. Deti boli motivované kartičkami s rôznymi výhodami (oslobodenie od ústneho skúšania, 5-minútovky a podobne). Tento rok bol z doterajších ročníkov najúspešnejší. Spolu sme zaznamenali 265 príchodov do školy na bicykli. Najúspešnejšou triedou boli siedmci, na druhom mieste sa umiestnili deviataci a tretí boli piataci. Za podporu a účasť na akcii ďakujeme všetkým zapojeným žiakom.

DEŇ ZVIERAT

Svetový deň zvierat (4. 10.) sme si pripomenuli rozhlasovou reláciou a žiaci v triedach rôznymi prácami a projektmi. Pri tejto príležitosti sme uskutočnili v škole zbierku pre útulok v Liptovskom Mikuláši. Žiaci, učiteľia a zamestnanci doniesli pre psíkov a mačičky rôzne dobroty a hračky. Spoločnými silami sa nám podarilo prispieť na dobrú vec.

DEŇ ZDRAVEJ VÝŽIVY

Účasť v súťaži Slovenskej poľnohospodárskej a potravinovej komory s názvom Hovorme o jedle je už tiež školskou tradíciou. Témou jedenásteho ročníka boli chlieb, pečivo, obilniny, cestoviny a zemiaky. V pondelok 16. októbra to v škole rozvonievalo rôznymi dobrotami: pripravovali sme cestovinové šaláty, krásne sfarbené a zároveň chutné nátierky, špagety, wafle. Žiaci si svoje diela nenechávali len pre seba, ale prišli sa pochváliť a ponúkli aj žiakov iných tried. Veríme, že tento rušný a inšpiratívny deň priniesol každému niečo nové – či už recept, alebo skúsenosť, a že sme týmito aktivitami prispeli k zlepšeniu stravovacích návykov a zdravšiemu životnému štýlu našich detí.

ZÁBAVNÁ SÚŤAŽ

„Žltá žaba žuje žuvačku,“ znela výťažná veta v súťaži o tú najvtipnejšiu. Žiaci mohli v dňoch 18. – 25. októbra vymýšľať a zapisovať vtipné vety. Podmienkou bolo, že všetky slová musia začínať na rovnaké písmeno. Do súťaže sa zapojili žiaci všetkých tried prvého stupňa. Vybrať víhercov bolo náročné, pretože všetky vety boli zábavné a originálne. Odmenu v podobe pera získali súťažiaci na prvých troch miestach: 1. miesto - Sara Lizáková (2.tr.), 2. miesto – Zuzana Kubičková (1.tr.), 3. miesto – Sebastián Bigas a Michal Ilavský (4.tr.).

ŠPORTOVÉ TESTOVANIE

Každoročne sa zapájame do projektu testovania pohybových predpokladov žiakov prvého a tretieho ročníka. Cieľom projektu je informovať rodičov

o stave pohybových predpokladov dieťaťa a zároveň poradiť a nasmerovať deti na šport, kde môžu svoje predpoklady uplatniť. Testovacia batéria pozostáva z disciplín: výška a hmotnosť, predklon v sede s dosahovaním, zostava s tyčou, výdrž v zhybe nadhmatom, skok do diaľky z miesta, ľah-seď, kotúľanie troch lôpt, člnkový beh, vlajková naháňačka, vytrvalostný člnkový beh. Žiaci sa na testovanie tešili, zvládli ho na výbornú a každý dostal pamätnú medailu.

DEŇ JABLKA

Žlté, zelené, červené, sladké, kyslé, veľké, malé... plné vitamínov, vlákniny a chuti. Takéto bývajú jabĺčka, ktoré slávia 21. októbra svoj deň. Jablká sú od nepamäti súčasťou nášho jedálnička a jablone nájdeme azda v každej slovenskej záhrade. Preto sme vyhlásili súťaž o najkrajšie jablčko zo záhrady.

Žiaci aj učiteľia mali možnosť doniesť do školy tie svoje.

Do súťaže sa zapojilo 27 žiakov a jeden pán učiteľ. O titul súťažilo 33 jabĺčok. Rozhodovalo sa hlasovaním

(každý žiak a učiteľ mal jeden hlas). V hlasovaní vyhrali jabĺčka zo záhradky pána učiteľa Jána Račeka. Ale keďže súťaž bola hlavne pre žiakov, poradie víťazov bolo takéto: 1. miesto – jabĺčko Dorotky Kočtuchovej, 2. miesto – jabĺčko Ivetky Puškovej, 3. miesto – jabĺčko Nelky Ondrikovej. Vyhlásenie výsledkov sme si spríjemnili básničkou a pesničkou, ktorú nám zaspievali deti z ŠKD a speváckeho krúžku. Deň jablka si pripomenuli aj žiaci v triedach rôznymi aktivitami – ochutnávali jablkové koláčiky a iné dobroty z jablák, prišli oblečení vo farbách jablčok, tvorili čelenky, počítali jablčkové príklady, skladali jablkové puzzle. V rámci projektu Školské ovocie všetci žiaci dostali jabĺčko a jablkové pyré.

ÚCTA K STARŠÍM

Koncom októbra (26.10.) pri príležitosti mesiaca úcty k starším organizovala základná škola v spolupráci s rodičovským združením kultúrne posedenie, na ktoré boli pozvaní starí rodičia a rodičia žiakov. Naši najmladší žiaci svojím programom pohladili srdcia všetkým zúčastneným a nejdnému vypadla aj slzička dojatia. Počas nasledujúcich tvorivých dielní si spoločne so svojimi ratolesťami vytvorili zápisníček ako spomienku na príjemné popoludnie pri čaji a pohostení, ktoré pre našich hostí pripravili členky rodičovského združenia.

HALLOWEEN

Na piatok 3. novembra naši deviatci vyhlásili Halloween day, ktorým sme si pripomenuli tradíciu z čias starých Keltov. Žiaci mali možnosť prísť do školy v strašidelných maskách, čo

mnohí aj využili. Deviatci pripravili bohatý program plný úloh, ktoré museli žiac vyriešiť za prítomnosti strašidelných zvukov, tmy a strašidiel. Súťaž o najkrajšiu masku vyhrala Natália Rysulová (8.tr.), druhý bol Nicolas Kališ (7.tr.).

DEŇ PREVENČIE TÝRANIA

V novembri si pripomínáme viacero významných dátumov v oblasti ochrany práv dieťaťa. Pri príležitosti Svetového dňa prevencie týrania a zneužívania detí zorganizovalo 20. novembra centrum Slniečko podujatie s názvom Bubnovačka. Hlavnou myšlienkou bolo symbolicky upozorniť na dôležitosť ochrany detí pred násilím a otvoriť v spoločnosti tému včasnej prevencie. Tohto roku sa do akcie zapojila aj naša škola. Cez veľkú prestávku žiaci

spoločne bubnovali v telocvični, čo im ruky a nohy stačili, aby všetkým ukázali, že deti a ich hlas sú pre nás všetkých dôležité a láska zo strany blízkych je nevyhnutná k tomu, aby mohli prežiť šťastné detstvo.

ZNIŽOVANIE ODPADU

V rámci Európskeho týždňa znižovania množstva odpadu žiaci na hodinách biológie hovorili o rôznych typoch obalov a hľadali rôzne možnosti, ako znížiť množstvo odpadu.

Zároveň si ukázali návod a aj prakticky vyrobili opätovne použiteľný obrúsok na potraviny vyrobený zo včelieho vosku. Na jeho výrobu im stačili len kúsky látky, včelí vosk, papier na pečenie a žehlička.

(red)

Foto: web školy

Nemecký cintorín má štvrtstoročie

Ďalšie tohtoročné jubileum bolo spojené s nemeckým vojenským cintorínom v lokalite Petrovská. Zástupcovia Ministerstva obrany SR, obce Važec, Nemeckého spolku pre starostlivosť o vojnové hroby a ďalší partneri zo Slovenska, Maďarska a Rakúska si na tomto mieste 15. septembra pripomenuli 25. výročie cintorína. Stretnutie bolo zároveň pietnou spomienkou na padlých v 2. svetovej vojne. Najväčší vojenský cintorín na Slovensku je miestom posledného odpočinku vyše 8000 nemeckých vojakov. Zástupcovia nemeckej strany ocenili dlhoročnú, už štvrtstoročnú spoluprácu s obcou Važec a vyjadrili vďaku za vzorovo upravený a udržiavaný cintorín.

Starosta obce Milan Lištiak v príhovore zdôraznil nezmyselnosť vojny a potrebu úcty a rešpektu medzi ľuďmi: „Každoročne sa na tomto mieste stretávame v tichu a dôstojnosti a spomíname na hrôzy vojny. Nevieime si už ani len predstaviť, že pred ani nie sto rokmi možno práve aj na týchto miestach stáli ľudia ako my, ale dívali sa na seba cez hlavne pušiek. Neznámi, ktorí sa stali nepriateľmi z vôle niekoho iného. Neznámi, ktorí sa na pokyn mocných zabíjali. Vtedy rinčali zbrane a dnes je tu ticho a množstvo kríží. A práve

preto je to ticho priam ohlušujúce. Aj toto miesto je svedectvom toho, koľko životov nezmyselne vyhaslo vo vojne. Vojaci padli často veľmi mladí a je jedno, akú nosili uniformu. Pre tisíce nemeckých vojakov sa miestom posledného odpočinku stala krajina pod Tatrami. Hroby tu však nie sú len pre tých, čo v nich ležia. Sú tu aj pre nás, živých. Aby sme nikdy nezabudli. A aby sme nič podobné už nikdy nedopustili. Naše každoročné stretávanie na tomto pietnom mieste je najlepším dôkazom

toho, že dokážeme otvoriť srdcia a po triasť rukou každému blížnemu človeku. Dovoľujem si vysloviť poďakovanie a vzdať hlbokú úctu našim partnerom z Nemecka za to, že stojíme na jednej strane. Strane mieru a ľudskosti. Už 25 rokov na tomto mieste odsudzujeme vojnu. A verím, že vždy odsudzovať budeme. Lebo len vtedy sme ľuďmi, keď dokážeme rešpektovať, nájsť spoločnú reč a žiť v porozumení a tolerancii. Na to vojny netreba.“

(mm)

Lyžiarske sústredenie v Taliansku

Príprava bežcov na lyžiach vo Važci funguje 11 mesiacov v roku. Letnú sezónu sme odštartovali v máji atletickou a silovou prípravou. V letnej časti sme zaradili viacero pretekov cestných, ale aj krosových behov. V jesennom období sme do prípravy zaradili tréning na

kolieskových lyžiach, ktorý je najlepšou náhradou pre bežcov na lyžiach.

Tento rok sme prvýkrát zaradili do prípravy sústredenie v zahraničí. Talianske Livigno nám poskytlo vynikajúce podmienky pre prípravu vo výške vyše 1800 m.n.m. V novembri (16.

- 25.) sme vycestovali za snehom, po 13-hodinovej ceste sme vstúpili do Talianska. Kvalitu strediska sme si všimli hneď prvé dni, keď naši športovci na tratiach trénovali po boku športovcov z viac ako 15 štátov. Prvýkrát v tejto sezóne si skúsili dvojfázové tréningy na snehu, absolvovali 14 tréningových jednotiek. Stredisko malo pre nás pripravené rôzne trate - 1, 2, 3 km, aj trate pre biatlonistov. V príprave sme najazdili prvé desiatky kilometrov počas tréningov techniky, špeciálnej sily, ale aj rýchlosti.

Za možnosť poskytnúť deťom perfektný zážitok a možnosť trénovať na snehu už v novembri ďakujeme: športovému klubu ŠK Kriván Važec, obci Važec za poskytnutie auta, rodičom, ktorí celé sústredenie hradili a pani učiteľke Martine Michalkovej, ktorá sa nám starala o stravu.

Marek Baláž
tréner ŠK Kriván Važec

Storočnica príchodu Hálu

Každá obec či mestečko je akýsi malý vesmír, unikátny a originálny. Tvorený prostredím i ľuďmi. Každý človek tam má svoje miesto. Niektorí prichádzajú, niektorí odchádzajú. A niektorí sa natoľko zžijú so svojím vesmírom, že v ňom žiaria ako najjasnejšia hviezda. Takýto súzvuk duše a miesta musel zažiť i maliar Jan Hála, keď pred sto rokmi spoznal Važec.

Očaril ho na prvý pohľad a stal sa mu druhým domovom. Ale nebolo to len vďaka nádhерnej scenérii a prírodným krásam. Bolo to najmä vďaka ľuďom. Vďaka Važťanom. Hála si ich zamiloval a oni, naši predkovia, ho s láskou prijali medzi seba. Maliarovi sa splnil sen - ako sám povedal - našiel rýdzich Slovanov!

A pre Važťanov bol okamžite NÁŠ. Bol náš hneď ako prišiel, bol náš, keď maľoval važecké matky, otcov, či deti pri každodennom živote. Bol náš, keď ho vojnové a politické mašinérie poslali späť do Čiech a Važťania mu pomohli s návratom pod Tatry. Bol náš, keď ho na poslednej ceste vypravádzala celá dedina.

Je náš aj po sto rokoch. V každej spomienke, ktoré sú ešte stále živé v pamäti mnohých Važťanov. A tí pevne veria, že bude náš ešte mnoho ďalších rokov. Vďaka jeho obrazom, v ktorých dokázal istým spôsobom poraziť čas. Štetcom a farbami zachytil minulosť a zamkol ju na plátne. V každom diele zostal okamih, z ktorého môžeme ešte aj dnes cítiť a vnímať krásu, ktorú videl vtedy on - maliar a vzácny človek Jan Hála.

Bolo to 1. augusta 1923, keď český maliar prišiel do Važca. Sté výročie jeho

príchodu sme si vo Važci pripomenuli sériou podujatí so súhrnným názvom Hálove dni (1. – 4. 8.). V Dome J. Hálu, kde mal kedysi aj svoj ateliér, bola inštalovaná výstava štyroch obrazov zo série Priadky, ktoré namaľoval práve v roku 1923.

Autor knihy *Važec maľovaný* *Lubomír Stanček* (vľavo), starosta obce *Milan Lištiak*, *Elena Jelenová* a *Richard Gregor*

V rámci osláv mohli návštevníci zažiť premietanie zostrihu dobových videozáznamov zo života rodiny Hálovcov vo Važci a prezentáciu fotografií z rodinného archívu, ktoré poskytla maliarova dcéra Jelena. Tá v telefonickom rozhovore pozdravila účastníkov osláv a vyjadrila radosť z aktivít v Dome J. Hálu.

Zazneli príhovory starostu obce Milana Lištiaka a riaditeľa Liptovskej galérie P. M. Bohúňa Richarda Gregora. Margita Hybenová, bývalá dlhoročná predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej a lektorka Galérie J. Hálu predniesla báseň zloženú k tejto udalosti. Program spestrilo vystúpenie FZ Stráne.

Druhé stretnutie bolo putovaním po miestach, kde maliar najčastejšie maľoval spojené s inscenovaným fotením podľa Hálových námetov. Modelkou v kroji bola Natália Šedová.

Tretí deň sa stretli pamätníci na Jana Hálu, niekoľko súkromných zberateľov a návštevníkov, ktorí zdieľali svoje spomienky, vedomosti a podnety. Debatovali aj o budúcnosti domu a možnostiach jeho dramaturgie a telefonicky sa spojili so synom Janom Háloom mladším a jeho manželkou Dagmar, ktorí do Važca poslali pozdrav.

Posledný deň patrila prezentácii publikácií *Važec maľovaný* a *Život Važca*. Z knihy Hálových poviedok prečítala Elena Jelenová. Autor novej originálnej publikácie *Važec maľovaný* *Lubomír Stanček* porozprával zaujímavé momenty svojho výskumu pri tvorbe knihy.

(mm)

Hálov dom žije umeleckým životom

V Dome Jana Hálu sa od začiatku letnej sezóny uskutočnilo viacero aktivít zameraných na rôzne formy umeleckej prezentácie, ale aj iných zaujímavých aktivít.

Začiatkom júna (9.6.) mal slovo vedec Marian Valentin s prednáškou Fakt postavené na vode. Absolvent chemicko-technologickej fakulty, bývalý vedecko-výskumný pracovník Slovenskej akadémie vied a nadšený popularizátor vedy a učiteľ chémie vysvetľoval žiakom základnej školy i dospelým rôzne známe javy a záhady prírody súvisiace s vodou (foto 1).

V posledný júnový víkend otvorili v Dome J. Hálu výstavu Važecká kytica autoriek Michaely Caskovej (česká vizuálna umelkyňa, dizajnérka), Sarah Jost (švédska umelkyňa, tohtoročná rezidentka v Dome J. Hálu) a Miroslavy Juríkovej (tkáčka z Pribyliny, umelkyňa s downovým syndrómom). Hlavnou témou všetkých umelkýň sú kvety, vlna a hlina. Tri umelkyne spája minimalis-

tický pohľad na veci, a zároveň všetky, vrátane kurátorky výstavy Zuzky Janeckovej, sú aj zberateľky a recyklátorky (foto 4).

Rastliny boli ústrednou témou výstavy, ale nie ako okamžité viditeľné. Väčšina diel na výstave podľahla časom premenám. Opätovní návštevníci mohli vidieť, ako sa v priebehu času diela menia.

Po minuloročnom sympóziu VODA sa tohto roku konalo sympóziu ZEM. Rozdelené bolo na dve časti, začiatkom augusta (5. – 8. 8.) a v druhej polovici augusta (14. – 20. 8.). Hlavné aktivity sa konali každodenne v záhrade a workshopy boli zamerané na detailnejšie spracovanie vybraných vzoriek lokálnej pôdy (hliny z jaskyne a zeme na záhrade). Počas sympózia umelec Filip Konkoľ reštauroval poškodené sgrafito na fasáde domu J. Hálu. Aktivity v záhrade a jej formovanie viedol mladý český sochár Matouš Lipus.

Súčasťou sympózia bol keramický workshop s Evou Dudzíkovou a tkáčsky workshop s Miroslavou Juríkovou. Zaujal aj workshop s Líviou Rášovou z Vlny pod Tatrami. Účastníci videli ako sa čistí a spracováva vlna a vyskúšali si suchú aj mokрую techniku plstenia (foto 2, 3).

Opäť prednášal Marian Valentin, tentokrát o výskume superabsorbentu (zvyšuje kapacitu absorpcie vody u semienok). Účastníci sympózia sa prešli aj po Važci a pozorovali lokálne záhrady.

Prelom novembra a decembra (26.11. – 3.12.) patril výstave Za hranicou druhu autoriek Kamily Valešovej a Michaely Cagáňovej. Predstavili svoj projekt Hlušiny, mapujúci špelukatívnu krajinu, ktorá načrtáva medzidruhový príbeh medzi ľuďmi a rastlinami. Príbeh je inšpirovaný terénnym výskumom na východnom Slovensku v okolí odkaliska Nižná Slaná. Táto oblasť je kontaminovaná ťažkými kovmi po banskej činnosti, ktoré sa v nadmernom množstve stávajú pre človeka toxickými, ale niektoré rastliny ho vedia vďaka fyto-remediácii čistiť. (red)

Drevenica po požiari opäť ožila

Drevenica maliara Jana Hálu, ktorá prežila osudový požiar Važca v roku 1931, ale plamene ju poškodili v auguste 2021 (29. 8.), je konečne opravená. Po vyše dvoch rokoch nútenej prestávky bola zrekonštruovaná národná kultúrna pamiatka dočasne sprístupnená verejnosti na Ondreja, 30. novembra. Plnohodnotné fungovanie je naplánované až na letnú sezónu.

Rekonštrukčné práce odborne a s dôrazom na zachovanie autenticity, tradičných postupov a materiálov realizovala firma Stolmar z Liskovej. Práce trvali od júla do októbra a postupovali pod pravidelným dohľadom pamiatkového úradu. Rekonštrukcia bola počas celého procesu priebežne fotograficky dokumentovaná.

Po požiari získala drevenica novú strechu, zrekonštruovaný bol interiér, vyčistené podlahy, opravený strop. Drevené šindle boli vyrobené v Oravskej Polhore. Na vyplňanie špár poslúžila hlina z okolia, steny vymaľovali

pačokom (vápenný roztok), drevené časti olejovým náterom. Zrealizovaný bol aj kompletný náter exteriéru, rekonštrukcia pivnice a vymenené schodisko (vyrobené podľa starých častí). Drevenica bude chránená zabezpečovacím systémom.

Súčasnou otvorením bola aj prezentácia fotografií dokumentujúcich obnovu drevenice a stretnutie s realizátormi stavby.

„Dreveničku sme privítali po važecky, v intímnej atmosfére, za sprievodu folklórneho združenia Stráne, fujary a liptovských heligonkárov. Do letnej sezóny budeme pripravovať aj etnografickú expozíciu, na ktorej začíname pracovať. Dreveničku priebežne sprístupníme dovtedy ešte niekoľkokrát, aby ste si mohli naplno užiť celý priebeh a vidieť ako práce postupujú. Špeciálne ďakujem firme Stolmar a Mariánovi Nemčekovi, ktorý do rekonštrukcie vložil nielen profesionalitu, ale aj srdce. Veľká vďaka patrí všetkým, ktorý akýmkoľvek spôsobom prispeli, a nebolo ich málo počas celého procesu,“ dodala kurátorka Domu J. Hálu Zuzana Janečková.

Rekonštrukciu financoval Žilinský samosprávny kraj ako vlastník nehnuteľnosti. Celkové náklady presiahli 150-tisíc eur, z toho 60-tisíc eur financoval ŽSK a zvyšok uhradila poisťovňa v rámci poisťnej udalosti.

Reportáž z otvorenia drevenice odvysielala RTVS v rámci hlavných správ 30. novembra. Môžete si ju pozrieť v archíve televízie na stránke www.rtv.sk.

(red)

Spoločné stretnutia seniorov

Adventný čas by mal byť predovšetkým o stíšení, byť príležitosťou na spomalenie, na spoločné stretnutia, vzájomné zdieľanie radosti. V tomto duchu sa nieslo stretnutie členov Jednoty dôchodcov vo Važci 8. decembra v kinosále obecného úradu. K príjemnej predvianočnej nálade prispeli krásnym programom deti zo škôlky i školy. Príležitosť na spoločné stretnutie využívajú seniori aj v októbri (16. 10., mesiac úcty k starším). Ani na tomto podujatí nechýbali naši školáci. Program obohatili aj deti z umeleckej školy v Liptovskom Hrádku. Seniori detské predstavenia vždy s vďakou prijímajú a deti si okrem príjemného pocitu vždy odnesú aj sladkú odmenu.

(red)

Mikuláš rozdával darčeky

Tohtoročný Mikuláš bol mimoriadne štedrý. Vo Važci rozdával radosť a darčeky na viackrát. Obec Važec, Miestny spolok Slovenského červeného kríža, Rodičovské združenie aj iniciatívna mládež sa postarali o štedrú nádielku, ktorú Mikuláš v rôznom prevedení a s mnohými pomocníkmi – anjelmi aj čertmi, rozdával v škole, v kinosále obecného úradu aj na námestí. Darčekom pre deti bolo aj milé divadelné predstavenie Tárajko a Popletajka.

Vianočné trhy

V tretiu adventnú sobotu (16. 12.) sa Námestie slobody zaplnilo stánkami a postupne aj ľuďmi, ktorí si nenechali ujsť vianočné trhy. V ponuke boli rozmanité výrobky, ktoré vlastnoručne pripravili deti v škole alebo tvorivé ženy, rozvoniavala kapustnica, pečené buchty i punč. Výťažok z predaja punču poputuje rodičovskému združeniu a bude využitý na kultúrne a vzdelávacie účely. Pre deti bol pripravený zábavný program. Po zotmení najmä detské očka ešte viac rozžiarilo rozsvietenie vianočného stromčeka. Návštevníci mohli v tento deň nahliadnuť aj do zrekonštruovanej Hálovej drevenice.

Krásne a pokojné vianočné sviatky a št'astný nový rok 2024

vám žela starosta obce Milan Lištiak, poslanci obecného zastupiteľstva a zamestnanci obce